

Moraal / Desnoods staatsopvoeding

door Cees van der Laan

geef uw reactie

De verheffing van het volk, zoals het voor 1940 heette, moet weer terug op de agenda van de PvdA. Alleen dan kan de verloedering van sommige immigranten worden tegengegaan, zegt PvdA-kamerlid Jeroen Dijsselbloem. En als de ouders niet kunnen zorgen voor besef van goed en kwaad, moet de staat het voor ze doen, vindt Dijsselbloem. „Staatsopvoeding van gezinnen die totaal niet functioneren is voor mij geen vies woord.”

De 17-jarige Chantal was hard op weg af te glijden naar een kansloos bestaan in de Rotterdamse wijk Pendrecht.

Totdat ze daar in de armen liep van 'Thuis Op Straat' (TOS), een project om stadspaleis terug te veroveren op hangjongeren en criminele ettertjes die de openbare ruimte onveilig maken. Dit vertelt ze Jeroen Dijsselbloem, een PvdA-kamerlid, tijdens een werkbezoek aan de wijk in Rotterdam-Zuid. Met activiteiten voor kinderen en jongeren tracht Thuis Op Straat de paleis weer tot veilige centra van stadswijken te maken.

Chantal is inmiddels een betaalde kracht van Thuis Op Straat en volgt daarnaast een cursus. „Vroeger hing ik maar rond, ik was niet verzekerd en zat niet op school”, vertelt ze het PvdA-kamerlid.

Eerder had Dijsselbloem op het hoofdkantoor van Thuis Op Straat een sombere analyse geschetst gekregen over de problemen met jongeren. Vooral met jongeren van Marokkaanse, Kaapverdiaanse en Antilliaanse origine gaat het vaak mis. Dijsselbloem: „Er is hier sprake van bendevoering. De betrokken jongeren hebben vrijwel allemaal hun school niet afgemaakt, ze komen, behalve de Marokkanen, doorgaans uit zwakke gezinnen. Ze maken zich schuldig aan criminaliteit en vertonen extreem agressief gedrag, naar burgers, vooral naar vrouwen, maar ook naar de politie. Voordat je het weet trekken ze een blaffer. Het is bijzonder moeilijk deze jongeren nog te benaderen.”

Deze pessimistische analyse bevestigt bij Jeroen Dijsselbloem de verwachtingen die hij had van dit bezoek. In de Tweede Kamer is hij als PvdA-kamerlid de deskundige op de terreinen van integratie, grote steden en veiligheid. Hij begon zich in het bijzonder voor de Rotterdamse problemen te interesseren toen de media berichtten over groepsverkrachtingen, waarbij vooral Kaapverdiaanse en Antilliaanse jongeren betrokken zijn. In het verlengde hiervan maakt Dijsselbloem zich zorgen over het groeiend aantal bendes in de stad en de loverboys die meisjes tot prostitutie brengen.

„Er lijkt in de slechtste wijken van de stad een Amerikaanse gettocultuur te ontstaan. Vrouwen hebben kinderen van verschillende vaders. Gezinnen functioneren niet, meerdere generaties zijn werkloos en leven van een uitkering, van opvoeding is nauwelijks sprake, waarden en normen worden niet overgedragen. De schooluitval is groot”, zegt Dijsselbloem.

„De jongens die met pooierbakken door de wijk rijden, krijgen het meeste respect. Kinderen worden al vroeg de criminaliteit ingezogen. Vijftig of honderd euro voor het bezorgen van een pakketje is gauw verdiend.”

Het is een schets in grove lijnen. Er zijn veel jongeren met wie het goed gaat. Maar de groep waar het niet goed mee gaat, richt veel ellende aan.

De meeste Antillianen in Rotterdam zijn afkomstig uit de armste wijken van Willemstad. „Daar leefden ze al generaties lang in armoede en zonder veel onderwijs. Criminaliteit was daar en nu hier gewoon een vorm van inkomen. Men ervaart het ook niet als iets dat fout is. Ze komen als bolletjesslikker naar Nederland, soms ook de moeders. Deze alleenstaande moeders, die niet opgeleid zijn, vaak in kommervolle omstandigheden leven en de grootste moeite hebben overeind te blijven, slagen er vaak op geen enkele manier in waarden en normen over te dragen aan hun kinderen. Sterker, soms oefenen ze druk uit op hun kinderen om de criminaliteit in te gaan. En de vaders geven vaak al helemaal niet thuis.

„Deze jongeren hebben niets meegekregen van huis uit. Ze onttrekken zich aan de Nederlandse samenleving, ze hebben er geen enkele relatie mee. Ze voeden zichzelf op, met wat ze leren op straat. Vrouwen kunnen rekenen op een grove bejegening. Een groepsverkrachting is niet fout, vinden ze, maar normaal sociaal gedrag.”

Dijsselbloem ziet het niet als een typisch Rotterdams probleem. Het speelt ook in andere grote steden. „In Amsterdam mag in sommige wijken de helft van de klas op een basisschool niet meedoen aan de Cito-toets, omdat ze het niveau niet halen. Dit percentage is met de jaren steeds hoger opgelopen. Dat betekent concreet dat deze leerlingen niet eens het laagste niveau van het vmbo kunnen halen. Dat is schokkend. We kunnen dat ook niet accepteren.”

Dijsselbloem wil hard optreden, maar haalt ook hard uit naar zijn politieke tegenstanders op rechts. „In de politiek is de reflex van rechts: keihard aanpakken, straffen en opsluiten. Ik vind dat we nu ook maar weer eens naar de oorzaken moeten kijken. De oplossingen zitten vooral in preventie, scholing en opvoeding. Dit klinkt allemaal heel soft, maar dat is volgens mij de enige weg.”

„We moeten moeders leren hun kinderen op te voeden, leren wat goed en fout is. We moeten jongeren leren wat wel en niet mag. Dat kan door opvoedingsondersteuning, gezinscoaches, hulpverlening en noem maar op. We moeten deze mensen, jong en oud, moreel besef bijbrengen, naast andere zaken als scholing, werk en inkomen. Alleen hard aanpakken, hoe nodig dat soms ook is, biedt geen oplossing.” Mensen moreel besef bijbrengen is niet verkeerd, integendeel, het is hard nodig, betoogt Dijsselbloem. „Paternalisme is geen vies woord en is helemaal niet slecht. Vroeger spraken ze over de ‘zuigende schoorstenen’, in organisaties en clubs werden mensen met lage opleidingen gestimuleerd en gevoed door mensen met hoge opleidingen. Dit is helaas verdwenen.”

Dijsselbloem wil daarmee niet terug naar de tijd van Drees, naar de jaren vijftig, hij wil nog verder terug in de tijd. „Ik wil terug naar de tijd van sociaal-democratie van voor de Tweede Wereldoorlog. De periode dat de sociaal-democratie naast het streven naar werk en inkomen ook het volk cultureel wilde verheffen. Er waren tal van organisaties, verenigingen en vakbonden die zich bezig hielden met de verheffing van het volk. Sociaal-democraten waren geheelonthouders, omdat ze wisten dat alcoholisme de arbeidersklasse teisterde.”

„Er zat een sterk morele component in de sociaal-democratie van destijds. Moralisme is niet vies. Het moralisme moet veel aandacht krijgen in de politiek, juist om mensen verder te helpen, voor de opvoeding van hun kinderen, tegen de verloedering op straat.”

Desnoods moet er staatsopvoeding komen, zegt Dijsselbloem. „De staat heeft de taak mensen die er om wat voor reden niet bij horen de helpende hand te bieden. Deze mensen hebben onze steun nodig, om ze uit achterstandssituaties te krijgen. Er heerst een zekere angst voor staatsopvoeding, ook bij de PvdA, terwijl we dit natuurlijk allang doen in bijvoorbeeld jeugdinrichtingen. Maar die angst heb ik niet. Staatsopvoeding is steeds vaker nodig en dan maar beter vroeg dan laat. De staat moet zich meer gaan bemoeien met gezinnen die de opvoeding van kinderen niet aankunnen en steun nodig hebben. De staat moet zich bemoeien met de levens van mensen die niets van waarden en normen hebben meegekregen. Deze mensen hebben een duwtje nodig om volwaardig deel uit te maken van de samenleving.”

En desnoods moet dat met dwang. „Ik denk dat in 90 procent van de gevallen moeders heel blij zijn met steun, ook in Marokkaanse gezinnen, dat zijn ervaringen die ik hoor uit het veld. Maar als het afgedwongen moet worden, ben ik daar zeker niet op tegen, daar loop ik niet voor weg. Ik heb liever dat een rechter bij de eerste keer dat een jongere terecht staat zegt dat het gezin opvoedingsondersteuning nodig heeft, dan dat hij na het tiende misdrijf oordeelt: deze jongen is ontspoord en moet naar een jeugdinrichting.”

„Voor de morele kant van deze zaak zal ik niet bij bij iedereen binnen de PvdA de handen op elkaar krijgen. In de jaren zestig en zeventig heeft men gestreden tegen de vertrutting, de spruitjeslucht en burgerlijkheid. Destijds werd de vrijheid van het individu bevochten om eigen keuzes te maken. Prachtig. Maar juist omdat mijn generatie met die grote vrijheid is opgegroeid, kunnen wij deze waar nodig relativiseren. Lang niet iedereen kan met die individuele vrijheid overweg. Ik denk dat we niet bang moeten zijn uitgemaakt te worden voor dominees. We moeten kijken hoe we deze gezinnen en mensen kunnen helpen.”

Dijsselbloem ontleent inspiratie aan de boeken van de Britse psychiater en conservatief Theodore Dalrymple. In twee boeken, ‘Leven aan de onderkant’ en ‘Beschaving, of wat daar van over is’, hekelde de Brit politiek, hulpverleners en media, omdat ze het ontspoorde gedrag van mensen uit de onderklasse niet keihard durven te veroordelen. Hij veroordeelt de moderne maatschappij die mensen zou aanpraten dat ze slachtoffer zijn van een oneerlijke samenleving.

Het PvdA-kamerlid ziet parallellen met Nederland. „In het denken van de jaren zestig ging het wat de problemen in de steden betreft vooral om armoedebestrijding: huizen, uitkeringen, huursubsidie en werk. De staat bemoeide zich niet meer met de mensen zelf. De vraag is of die vrijheid ook nadelen had. Kijk naar de verloedering op straat, het gebrek aan normen en waarden, de criminaliteit, maar ook zoiets als het platte vermaak op de commerciële televisiezenders dat gemeengoed is geworden en de hogere cultuur lijkt te overschaduwen.”

Dijsselbloem kwam vorig jaar in de publiciteit met zijn kritiek op clips van MTV, TMF en de Box. Hij vond ze extreem vrouwonvriendelijk en ze verheerlijkten de pooier- en gangstercultuur van vooral Afro-Amerikanen. Ook uitte hij kritiek op diverse computerspellen, die volgens hem geweld stimuleerden en waarbij boeven de helden waren. Onmiddellijk was de kritiek dat hij morrelde aan de vrijheid van meningsuiting.

„Ik wilde helemaal geen debat over de vrijheid van meningsuiting, ik kan het ook niet tegenhouden als ik dat al zou willen. Wel wilde ik een debat over het effect van deze video's op jongeren die van huis uit weinig waarden en normen meekrijgen. MTV, TMF en the Box moeten zich daar rekenschap van geven. Dat doen ze al een beetje, want de meest ranzige en pornografische clips zenden ze niet uit. Maar wat er wel wordt uitgezonden, vind ik nog veel te ver gaan. Opvallend vond ik zelf hoeveel reacties ik heb gekregen van bezorgde ouders. Wat ik ook merkte was dat sponsors als Pepsi Cola zich zorgen maken. Die willen niet geassocieerd worden met ruige straatcultuur. Wat dit betreft is de discussie wel vlot getrokken en daar sta ik voor honderd procent achter.”

Die ruige straatcultuur ontbreekt even in het Rotterdamse Pendrecht, waar tientallen kinderen spelletjes doen in een tent van Thuis op Straat. Een Marokkaanse moeder speelt een potje schaak met haar zoon, even verderop een moeder die tekent met haar dochter. Dijsselbloem: „Zo hoort het toch?”